

RECENSIES

MIMESIS

Samuel IJsseling, *Mimesis, Over schijn en zijn*. Baarn. Ambo & Schoten, Westland, 1990, 420 Bfr., ISBN 90 263 1040 4.

In een kort bestek, maar tegelijk in een flitsend helder betoog zet de auteur andermaal een aantal grondproblemen bijeen die alle te maken hebben met de relatie tussen filosofie en retoriek, tussen de waarheid en zijn verwoording, tussen zijn en verschijnen. We schrijven andermaal, want hij herneemt enkele thema's uit zijn *Retoriek en filosofie* (1975¹, 1982²). Na enkele voorbereidende opmerkingen over de mogelijke herkomst van het fenomeen *mimesis* uit de kunst — enigszins analoog aan de werkwijze van Heidegger in diens colleges wordt het grondwoord uitvoerig toegelicht zonder het in één eenzinnige vertaling vast te leggen — en over de tweeslachtige benadering ervan sinds Plato, gaat de auteur direct in op de notie differentie of onderscheid. Sedert Plato staan filosofie en retoriek, denken en verwoorden, zijn en verschijnen in een concurrentieverhouding. Daardoor echter zijn ze ook gelijktijdig gegeven en blijken ze aan elkaar schatplichtig, zoals na Plato Aristoteles (werkelijkheid en kunstwerk, 16), Hegel (waarheid en kunst, 17), Nietzsche (kunst en waarheid, 34), Freud (kunst en leven, 34) en Heidegger (eigenlijkheid en oneigenlijkheid of onverborgenheid en verborgenheid, 50 en 57) zullen illustreren. Zeggen dat er onderscheid is, betekent niet het ondermijnen van overeenkomst, maar het doorbréken van de gelijktijdigheid, waardoor er zoiets is als dit en dat, toekomst en verleden. Eerst dit onderscheid maakt de differentie, de *mimesis* mogelijk (17-18). Van hieruit houdt de auteur een andere benadering voor mogelijk dan de platoonse (55). Van hieruit ook wordt gesproken over het verschil in *mimesis* tussen de Grieken en wij (voor de Grieken was niet alleen de omgang met de dingen, maar ook de invoeging in het eindige levensverhaal wezenlijk mimetisch; in onze dagen is dit tweede aspect nagenoeg afgestorven, 19, 24 en 36), over fictie (22) en illusie (35), over spiegel en voorbeeld (26-35), over intertextualiteit (die duidt op zowel verwevenheid of invoeging als eindeloosheid of gelijktijdigheid, 36-40), over hermeneutiek (40) en context (41-43), en tenslotte over de mogelijkheidsvoorwaarde voor alle waarneming, ja van heel de bestaansvoltrekking, het licht (44). Tenslotte wordt de *mimesis* bij Heidegger geanalyseerd. Enerzijds erft, ja radicaliseert Heidegger de platoonse tweeslachtigheid; anderzijds lijkt hij de andere, zojuist genoemde benadering mogelijk te maken (47-60). Wat wij gemist hebben is een uitdrukkelijke thematisering van de relatie tussen vergankelijkheid en verwoording, waarin destijds *Retoriek en filosofie* culmineerde. De ietwat moralistische slotconclusie, waarin een beroep gedaan wordt op de platoonse 'idee van het goede' kan dit gebrek niet goed maken. Dit neemt niet weg dat we te maken hebben met een lucide studie, die heel de retorische problematiek even scherp als summier aan zijn lezers voorlegt.

Jos AUGUSTUS